

Alphons Ariëns als catecheet, apostel, predikant, leraar

Alphons Ariëns (1860-1928) staat bekend als de oprichter van de katholieke arbeidersbeweging, stichter van de katholieke matigheidsbeweging *Sobriëtas*, en bevorderaar van de katholieke vrouwenbeweging. Daarnaast heeft hij zijn sporen verdiend in de katholieke missiebeweging, de katholieke wijkzorgbeweging en het katholieke spaar-, bank- en verzekeringswezen.

Weinigen beseffen dat zijn eigenlijke kracht lag bij het vormingswerk, onderwijzen, leren, preken, verkondigen van het geloof en daarmee van de emancipatie van de katholieken – in het bijzonder van arbeiders, vrouwen en jongeren.

Studies in Rome

In Rome heeft Alphons Ariëns na zijn wijding tot priester van het Aartsbisdom Utrecht eerst een jaar rechten gestudeerd, en daarna dogmatische theologie. Dankzij de inspanningen van paus Leo XIII kreeg hij een opleiding tot neo-thomistisch theoloog. In deze stroming binnen de theologie gaat men uit van een stelling of these, gevolgd door een anti-stelling of anti-these om te eindigen met een verbindende stelling, de synthese. Alle leren begint met vragen stellen, antwoorden betwifelen, zoeken naar argumenten voor antwoorden en afsluiten met onderzochte stellingen. Later wordt deze manier van werken, mede dankzij mgr. Cardijn als de leraar van de katholieke arbeidende jeugdbeweging, bekend als de methode van 'zien, oordelen, handelen'. Nog voordat deze methode omarmd werd binnen de katholieke arbeidersbeweging, paste Alphons Ariëns deze al toe in zijn studies.

Op zoek naar de werelden van de arbeiders

Ariëns woonde in Rome in een arbeidersbuurt en leerde daar de volksaard voluit kennen. Hij sprak snel het volkse dialect en bezocht de mensen thuis, waar hij veel vragen stelde over het werk dat de mensen deden en de arbeidsomstandigheden. Tijdens de vakanties maakte hij reizen door Italië en bezocht bij voorkeur arbeiderswijken in industriecentra. Bekend zijn zijn bezoeken aan de zwavelmijnen in Sicilië, waarvan hij later zegt dat hij juist door die bezoeken gezien heeft hoezeer werk of arbeid mensen kan bepalen. Ook in Turijn bezocht hij de arbeiderswijken



Alphons Ariëns in 1926, foto: vd Haar D

en was te gast bij de gezellenhuizen van Don Bosco. Hier leerde hij de waarde van een tehuis kennen, alsmede de waarde van vorming, educatie, toerusting. Hij zag in deze huizen dat vorming van arbeiders leidt tot organisatie, emancipatie, verbetering van de situatie voor de mensen.

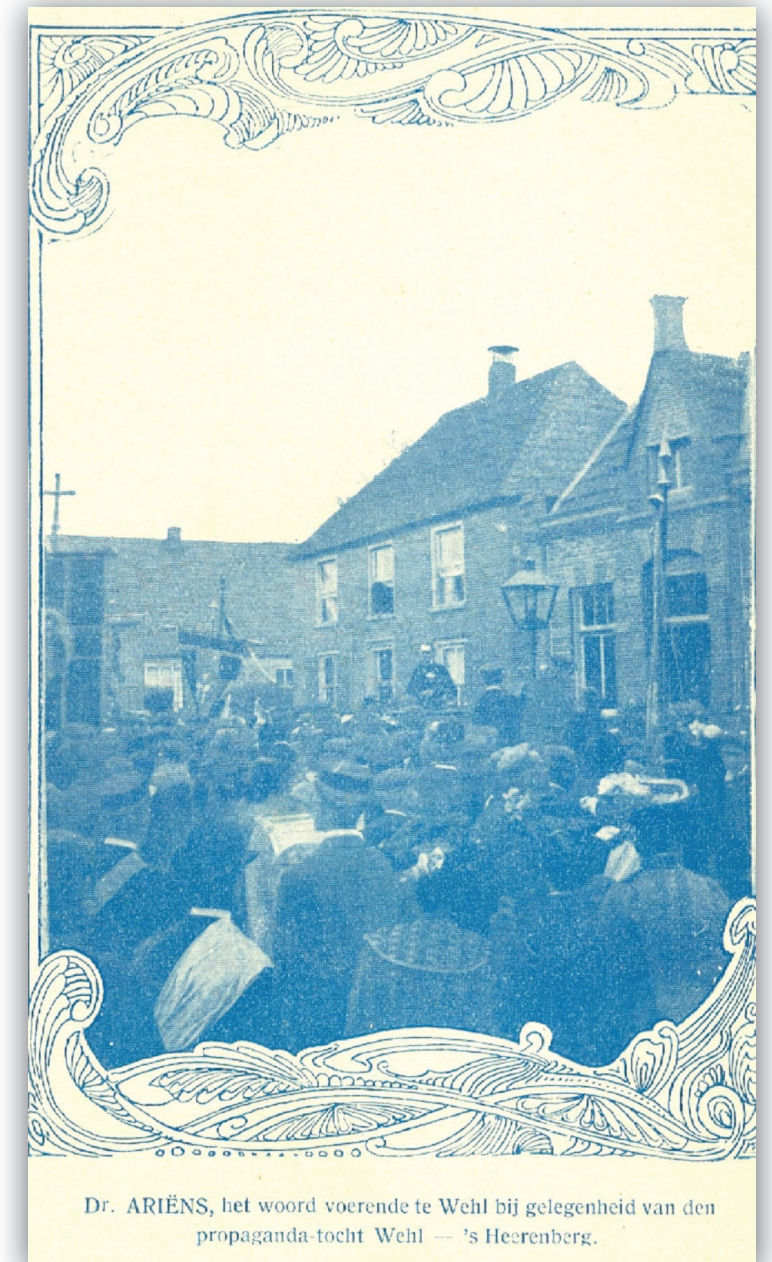
Arbeidspastor in Enschede

Als afgestudeerd theoloog wordt hij geen professor aan een seminarie, rector of journalist bij een landelijke krant, maar kapelaan in de textielstad Enschede. Hij vult die opdracht in zoals hij in Italië beoefend heeft gezien en wordt zo de eerste arbeidspastor in Nederland. Hij doet volop aan huisbezoek en leert de situaties van de mensen kennen thuis, op het werk, in de kroeg. Hij maakt voor zichzelf aantekeningen, die hij later gebruikt in artikelen en inleidingen. Al snel opent hij een

gemeenschapshuis, waarin mannen en vrouwen kunnen komen voor en na het werk en op zondag. Hij gebruikt daarbij de methode van kernvorming: drie tot vijf mensen is genoeg om een organisatie te starten. Pater Colson omschrijft deze methode als volgt: "Wat hij in Nov. 1891 aan zijn Utrechtsche vrienden schrijft, die hem raad vragen bij het oprichten eener R. K. Arbeidersvereniging: '... een gemoedelijk onderhoud met eenige fiksche arbeiders is een eerste vereischte. Men moet van den aanvang af een zekere kern hebben... . Als een wig moet ze in de massa binnen dringen', dat heeft hij zelf meesterlijk toegepast" (J. Colson, 'Dr. Ariëns, Een levensschets', 1933, pag. 47). Hij onderwijst de mensen met leren lezen en leren schrijven. De boeken die ze lezen, zijn alle gericht op een hoger doel. Het liefst laat hij mensen kranten lezen die ertoe doen. En als de krant hem niet bevalt, begint hij er zelf een. In het gemeenschapshuis houdt hij inleidingen en spreekbeurten over allerlei onderwerpen en thema's. Vaak bestaat het leren uit verhalen vertellen over hoe de werksituatie is, of de thuissituatie. Ieders mening komt aan bod. Zo nodig haalt Ariëns er anderen bij, die ook kunnen vertellen over hun ervaringen. Hij laat de mensen oefenen onder elkaar. Hij laat ze gesprekken voeren met de methode van stelling, anti-stelling en conclusie. Die debatten kunnen soms fel zijn. Als je de organisaties van Ariëns later ziet ontstaan, en nagaat wie er bij het ontstaan aanwezig zijn, dan kun je de kernen aanwijzen, die hij onderwezen heeft. Zijn vrienden gaan later door de organisaties naam maken in Nederland. Over het educatieve proces, dat Ariëns beoogt in zijn arbeidersverenigingen, heeft hij zich nader uitgelaten in een rede over de organisatie van de katholieke arbeider, gehouden in Nijmegen op 13 januari 1895. Hij zette voor zijn gehoor uiteen "dat de verenigingen of bonden van een ander soort zijn dan de gezellenverenigingen: niet slechts toevluchtsoorden zijn voor de zwakke jeugd, maar oefenscholen waar de werklieden den toestand van hun vak leren bestuderen, bouwscholen, waar leden niet slechts hun persoon, hun eigen gezin, maar ook de toestand in de Maatschappij trachten te hervormen; waar zij zich vak voor vak organiseren en ontwikkelen en bouwmeesters worden van het nieuwe maatschappelijke gebouw, van welks spoedige totstandkoming het afhangt, of een herhaling der Commune ons gespaard blijft of niet" (G. Deems, 'Een 'andere' Ariëns', 2011, pag. 157-158).

Apostel, journalist, inleider, briefschrijver

Het is verbluffend hoeveel energie Ariëns gestoken heeft in de educatie van zijn mensen. Hij heeft al zijn inzet nagelaten in honderden handgeschreven schriften. Schriften met kleine en grote inleidingen, schriften met preken, schriften met artikelen. Gerard Brom heeft in zijn tweedelige biografie '*Alfons Ariëns*' per jaar zijn publicaties op een rij gezet. En al snel zie je dat hij niet alleen inleidingen houdt in Enschede, maar ook in de regio Twente en de Achterhoek en in het land. Terwijl de verenigingen van zijn bewegingen per plaats toenemen, zie je Ariëns al die plaatsen bezoeken om er inleidingen te houden. Vaak alleen voor de arbeiders of de geheelonthouders of allebei



Dr. ARIËNS, het woord voerende te Wehl bij gelegenheid van den propaganda-tocht Wehl — 's Heerenberg.

Ariëns spreekt in Wehl bij de *Sobriëtas* propaganda-tocht, 1906

